

LOB in leerdoelen

Naar een gepersonaliseerde, leerlinggestuurde leerroute

Presentatie EVOT

Herman Rigter, 3 februari 2023



Even voorstellen



Leerdoelen voor presentatie van vandaag:

- Ik kan uitleggen wat werken vanuit leerdoelen inhoudt
- Ik kan leerdoelen voor LOB selecteren
- Ik kan heldere LOB-leerdoelen voor leerlingen formuleren
- Ik kan het proces beschrijven om leerlingen gepersonaliseerd en leerlinggestuurd leerdoelen te laten behalen



Wat is werken vanuit leerdoelen?



Niet een **methode of activiteiten** vormen het startpunt

Startpunt zijn de **leerdoelen** op basis van:

- Landelijke eisen
- Aspecten die de school belangrijk vindt voor de toekomst van de leerling
- Aspecten die de leerling belangrijk vindt voor zijn/haar eigen toekomst

Dus van **leerstof- en activiteitgericht** naar **leerdoelgericht**



Waarom zou je het willen?



Wat levert het jou en je leerlingen op?

Docent

- Beter inzicht in welke kennis en vaardigheden jouw leerlingen moeten en mogen opdoen om een zo goed mogelijk vervolgtraject na het VO te kunnen kiezen
- Meer invloed op de vorm van je eigen onderwijs en de keuze van leermaterialen
- Meer maatwerk per leerling
- Betere begeleiding van de leerlingen mogelijk
- Betere communicatie met de ouders mogelijk
-

Leerling

- Leerlingen hebben een duidelijk beeld van welke kennis en vaardigheden ze moeten beheersen – meer motivatie
- Kunnen meer regie nemen over voor hun eigen leerproces (eigenaarschap)
- Kunnen gericht een eigen leerroute samenstellen
-



Werken met **Leerdoelen: zelf** vormgeven van het **LOB-Curriculum**



Drie vragen:

WAT willen we dat de leerlingen leren?

- Welke LOB-kennis en -vaardigheden vinden we belangrijk?
- Kennis en vaardigheden omzetten in leerdoelen

HOE willen we dat de leerlingen leren?

- Hoe laten we leerlingen bewijzen dat zij de leerdoelen hebben behaald?

WAARMEE willen we dat de leerlingen leren?



WAT willen we dat de leerlingen leren?



Startpunt zijn de **leerdoelen** op basis van:

- Landelijke eisen
- Aspecten die de school belangrijk vindt voor de toekomst van de leerling
- Aspecten die de leerling belangrijk vindt voor zijn/haar eigen toekomst

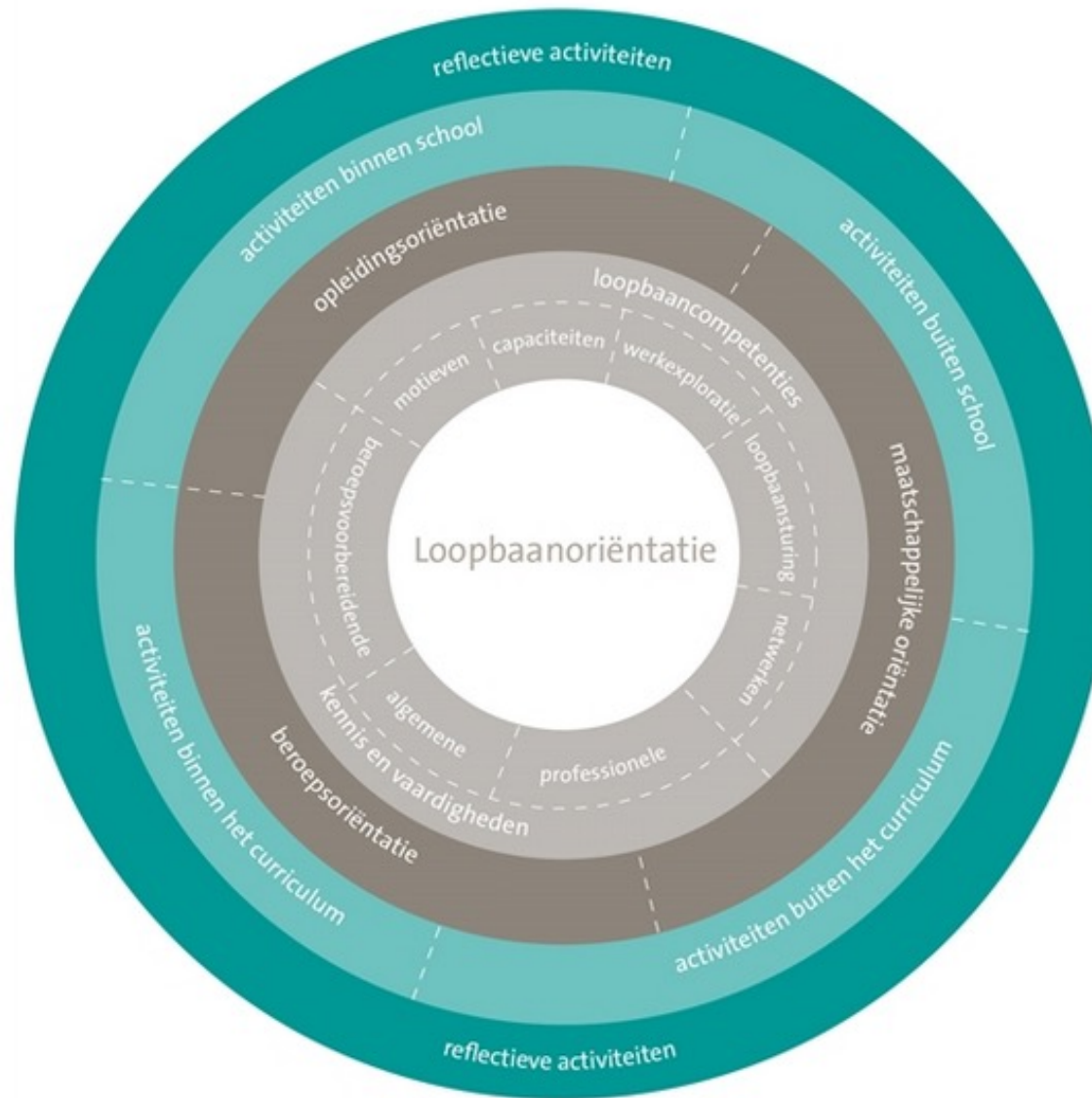







Landelijke eisen:

- Aandacht voor LOB-vaardigheden binnen de (examen)vakken

Verder alle vrijheid om het zelf verder invulling en vorm te geven





Loopbaancompetenties	Beschrijving	Indicatoren	Loopbaancompetenties	Beschrijving	Indicatoren
 <p>Kwaliteitsreflectie (Wat kan ik het beste en hoe weet ik dat?)</p>	<p>Staat voor het nadenken over wat je (niet) kunt en het bepalen hoe je kwaliteiten kunt inzetten in je (studie) loopbaan. De leerlingen reflecteren op hun eigen kwaliteiten. En vragen anderen (begeleiders, docenten, medestudenten, praktijkbegeleiders en familieleden) feedback te geven.</p>	<p>Ik weet waar ik goed en minder goed in ben.</p> <p>Ik weet welke kwaliteiten ik kan inzetten voor het beroep wat ik wil gaan doen.</p> <p>Ik kan de ontwikkeling van mijn beroepscompetenties en mijn talenten in verband brengen met eerdere ervaringen in mijn leven en met beelden/inzichten over mijn toekomstige studie en arbeidsloopbaan, c.q. levensloop.</p>	 <p>Loopbaansturing (Hoe bereik ik mijn doel en waarom zo?)</p>	<p>Staat voor het plannen, beïnvloeden en bespreken van leren en werken gericht op loopbaanontwikkeling. Jongeren ontwikkelen de competentie om zelf verantwoordelijkheid te nemen en om een plek op de arbeidsmarkt te verwerven, te behouden of te wijzigen.</p>	<p>Ik kan doelen stellen voor mijn studieloopbaan.</p> <p>Ik baseer keuzes in mijn leerproces op mijn kwaliteiten en waarden, en op mijn toekomstwensen.</p> <p>Ik organiseer de begeleiding die ik nodig heb om mijn leerproces te sturen.</p> <p>Ik stem mijn mogelijkheden en (ontwikkel)wensen af op de specifieke situatie van de stage/werkorganisatie en/of arbeidsmarkt.</p> <p>Ik toon mijn kwaliteiten en motieven in werk, stage en op de arbeidsmarkt.</p>
 <p>Motievenreflectie (waar ga en sta ik voor en waarom dan?)</p>	<p>Staat voor het nadenken over wensen en waarden die van belang zijn voor de eigen loopbaan. De leerlingen worden zich bewust van wat ze belangrijk vinden in hun leven, opleiding en werk. Zij ontdekken wat hen voldoening geeft en wat zij (nog) nodig hebben om zinvol en prettig te kunnen werken.</p>	<p>Ik kan aangeven wat ik leuk en interessant vind aan mijn opleiding.</p> <p>Ik weet wat mijn werkwaarden zijn. Ik kan verband leggen tussen eerder ervaringen in mijn leven.</p> <p>Ik kan verband leggen tussen beroepsdilemma's en mijn waarden.</p> <p>Ik heb een beeld van de inhoud van het werk waarvoor ik ga leren.</p>	 <p>Netwerken (wie kan mij helpen mijn doel te bereiken en waarom die mensen?)</p>	<p>Staat voor een eigen netwerk, gericht op de loopbaanontwikkeling, en het opbouwen en onderhouden van een netwerk zodat de loopbaanontwikkeling optimaal kan verlopen. De leerlingen ontwikkelen de loopbaancompetentie om hun contacten zodanig in te zetten dat zij een plaats op de arbeidsmarkt kunnen verwerven, behouden of wijzigen.</p>	<p>Ik beschik over een netwerk van mensen die mij kunnen helpen bij mijn (studie)loopbaan.</p> <p>Ik onderhoud mijn netwerk en breid het uit.</p> <p>Ik kan iets betekenen voor mensen in mijn netwerk.</p>
 <p>Werkexploratie (waar ben ik het meest op mijn plek en waarom daar?)</p>	<p>Staat voor het onderzoeken van werk en werkzaamheden, bestaande en mogelijke eisen en waarden in een mogelijk toekomstige beroep. De leerlingen ontwikkelen de competentie om werk(zaamheden) te vinden waarin hun persoonlijke waarden overeenkomen met de normen en waarden die in dat werk gelden en waarin hun kwaliteiten aansluiten bij de ontwikkelingen die in dat werk voorkomen. Bij werkexploratie wordt onderscheid gemaakt tussen het verbreden of verdiepen van hun werkbeeld: Verbreden door in gesprek te gaan over werk waar ze weinig beeld van hebben, verdiepen door in gesprek te gaan over werk waar ze interesse in hebben, maar nog niet voldoende beeld.</p>	<p>Ik weet welke beroepscompetenties nodig zijn in het werk waarvoor ik ga leren.</p> <p>Ik weet welke leeractiviteiten ik moet ondernemen om die beroepscompetenties te kunnen ontwikkelen.</p> <p>Ik kan de organisatiecultuur van een bedrijf onderzoeken.</p> <p>Ik ben op de hoogte van de ontwikkelingen in het werkveld.</p> <p>Ik kan ontwikkelingen en cultuur in verband brengen met mijn kwaliteiten en motieven.</p> <p>Ik weet wat de actuele beroepsdilemma's zijn in het werk waarvoor ik ga leren.</p>			

Figuur 7: Beschrijvingen en indicatoren van de vijf loopbaancompetenties

In de **LOB-opdrachtenbank** van het Expertisepunt LOB kun je filteren op loopbaancompetenties om LOB-opdrachten te vinden waarmee op praktische wijze aan de competenties gewerkt kan worden met havo- en vwo-leerlingen. Een praktische **Handreiking Werkexploratie** uit het vmbo, biedt inspiratie en concrete opdrachten om ook op havo/vwo vorm te geven aan de loopbaancompetentie werkexploratie waarbij onderwijs en bedrijfsleven samenwerken.

Stel op basis van voorbeelden en eigen aanvullingen een overzicht op van LOB-vaardigheden die jullie belangrijk vinden



Jezelf leren kennen:

- Je eigen kwaliteiten benoemen en kunnen inzetten
- Talentontwikkeling
- Je eigen 'valkuilen' kennen
- Wat maakt je gelukkig? Waar word je blij van?
(filosofisch)
- Wat is je (thuis)basis? Wat heeft invloed gehad op jou?
- Mindset / growth mindset
- Wat is je droom? Wat wil je gaan doen?
- Hoe leer ik? / wat werkt voor mij!?
- Zelfreflectie: Heb ik het goed aan gepakt? Heb ik mijn best gedaan? Hoe kan ik hierin ontwikkelen?



Zet deze punten om in leerdoelen



Jezelf leren kennen:

- Je eigen kwaliteiten benoemen en kunnen inzetten
- De leerling kan zijn kwaliteiten benoemen en inzetten
- Talentontwikkeling
- De leerling kan zijn talenten verder ontwikkelen



Opdracht

- Formuleer een leerdoel voor een leerling op het gebied van LOB
- Noteer dit leerdoel



Leerlingdoelen formuleren



Voorbeeld loopbaansturing:

Leerdoel:

Ik organiseer de begeleiding die ik nodig heb om mijn leerproces te sturen.

Leerdoelen voor de leerling:

Ik kan beschrijven welk probleem/uitdaging ik ervaar in mijn leerproces

Ik kan aangeven met wie ik contact kan opnemen om dit probleem / deze uitdaging aan te pakken

Ik kan afspraken maken met iemand om mij te begeleiden

Ik kan beschrijven of mijn probleem is verholpen

Begrippen:

Docent

Mentor

Decaan

.....

WAT?

Handvatten voor het goed formuleren van leerdoelen voor leerlingen



Leerdoelen leerlinggericht formuleren

- Leerdoel beginnen met **Ik kan...**
- **Inhoud**
- **Werkwoord** dat een *waarneembare* actie omvat
- Meetbare **norm**



Werkwoorden

Vermijd (werkwoorden als):

- Kennen
- Weten
- Begrijpen
- Inzien
- Inzicht hebben in
- Op de hoogte zijn van
- De betekenis kennen van



Werkwoorden

Gebruik (werkwoorden als):

- Benoemen
- Schrijven
- Teken
- Aanwijzen
- Oplossen
- Uitvoeren
- Analyseren
- Selecteren
- Demonstreren
- Construeren
- Verklaren



Onthouden	Begrijpen	Toepassen	Analyseren	Creëren (synthetiseren)	Evalueren
<i>feiten-reproductie, herkenning, herinnering</i>	<i>eerder verworven kennis in eigen woorden (begrip, interpretatie)</i>	<i>nieuwe situaties gebruiken (kiezen juiste wetten, regels, begrippen, ..)</i>	<i>ingewikkeld probleem vereenvoudigen (ordenen naar inhoud, vorm, functie)</i>	<i>gericht op nieuwe ideeën, producten of zienswijzen</i>	<i>beargumenteerd oordeel en standpunt</i>
aankruisen	aangeven	aanpassen	afleiden	combineren	aanbevelen
aanwijzen	aanvullen	aantonen	analyseren	construeren	adviseren
benoemen	beschrijven	aanvullen	classificeren	extrapoleren	beargumenteren
beschrijven	bespreken	berekenen	conclusies bewijzen	formuleren	bekritisieren
definiëren	bewijzen	classificeren	construeren	herschrijven	beoordelen
definiëren	formuleren van conclusie	demonstreren	hypothese opstellen	maken	beslissen
imiteren	herkennen	experiment uitvoeren	in delen splitsen	onderzoeken	besluiten
inventariseren	inschatten	gebruiken	onderbouwen	ontwerpen	commentaar geven
noemen	interpreteren	hypothese opstellen	onderzoeken	ontwikkelen	concluderen
onderstrepen	meten	illustreren	ordenen	plannen	discussieren
onderzoeken wie, wat, ...	onderbouwen	kiezen	patronen beschrijven	samenstellen	evalueren
opsommen	onderscheiden	onderzoeken	relatie leggen	scheppen	kiezen
reproducen	opzoeken	oplossen	scheiden	schrijven	meten
tekenen	ordenen	oplossingen voorstellen	selecteren	tekenen	onderscheiden
tonen	samenvatten	opstellen	structureren	verzinnen	ondersteunen
verzamelen	schematiseren	presenteren	uitleggen	voorspellen	ordenen
	selecteren	relateren	verbinden		overtuigen
	tekenen	toepassen	vergelijken		toetsen
	uitleggen	tonen	weerleggen		verantwoorden
	uitwerken	uitleggen			verdedigen
	verbanden leggen	veranderen			vergelijken
	verklaren	verslag uitbrengen/maken			waarden aangeven
	verwoorden				
	verzamelen				
	voorbeelden geven				
	voorspellen				
	weergeven				

LEERDOELEN

gedrag
inhoud
norm
voorwaarden

VERMUDEN

werkwoorden zoals:	en:
weten	enige
begrijpen	geschikte
inzien	alle
kennen	altijd

DIFFERENTIATIE DOOR

handelingswerkwoorden
onderwerpen
inhoud
context
zelfstandigheid
tempo

Jezelf leren kennen:

- Je eigen kwaliteiten benoemen en kunnen inzetten
- Talentontwikkeling
- Je eigen 'valkuilen' kennen
- Wat maakt je gelukkig? Waar word je blij van? (filosofisch)
- Wat is je (thuis)basis? Wat heeft invloed gehad op jou?
- Mindset / growth mindset
- Wat is je droom? Wat wil je gaan doen?
- Hoe leer ik? / wat werkt voor mij!?
- Zelfreflectie: Heb ik het goed aan gepakt? Heb ik mijn best gedaan? Hoe kan ik hierin ontwikkelen?



Uitwerking in leerdoelen:

De leerling kan zijn kwaliteiten benoemen en inzetten

- Ik kan uitleggen wat kwaliteiten zijn
- Ik kan vijf kwaliteiten opnoemen die ik bezit.
- Ik kan twee voorbeelden benoemen waarin ik één van deze kwaliteiten heb ingezet.
- Ik kan twee situaties beschrijven waarin ik één van deze kwaliteiten kan inzetten.

De leerling kan zijn talenten verder ontwikkelen

- Ik kan uitleggen wat een talenten zijn.
- Ik kan één talent van mijzelf benoemen.
- Ik kan van dit talent een onderdeel benoemen wat ik wil verbeteren.
- Ik kan benoemen wat ik ga doen om dit onderdeel te verbeteren.



Gebruik van succescriteria

- Wanneer leerdoel voldoende helder is voor de leerling zijn aanvullende succescriteria niet nodig

Voorbeeld:

Ik kan aangeven in welke steden ik mijn gewenste studie kan volgen

- Soms geven succescriteria nuttige aanvullende informatie voor de leerling

Voorbeeld:

Ik kan een beschrijving geven van mijn gewenste studie

Succescriteria:

- Waartoe leidt de studie op?
- Hoe lang duurt deze studie? (deeltijd en/of voltijd)
- Waar kan ik deze studie volgen?
-



**Leerling kan ook zelf leerdoelen formuleren
en toevoegen**



Zelf aan de slag!



Opdracht

- Formuleer bij het eerder gekozen leerdoel één of enkele heldere leerdoelen voor de leerlingen en voeg deze toe



Na de vraag:

WAT wil ik dat de leerlingen leren?

Komt de vraag:

HOE wil ik dat de leerlingen leren?



HOE wil ik dat de leerlingen leren?

Randvoorwaarden + didactische keuzes:

Randvoorwaarden:

- **Tijd** (hoeveel tijd is er beschikbaar voor LOB?)
- **Leeromgeving** (wat zijn de kenmerken van de leeromgeving, zijn er bijvoorbeeld computers beschikbaar?)

Didactische keuzes:

- **Afsluiting** (bijv portfolio, een presentatie, opdrachtbladeninvullen);
- **Docentrol** (hoe ziet u tenslotte uw eigen rol: kennisoverdrager, procesbegeleider, coach).

HOE?

Delen van leerdoelen met de leerlingen

- Via de opdrachtbladen
- Op een blad in hun map
- In een portfolio-omgeving
-



Gepersonaliseerd leerdoelenoverzicht leerlingen

Stand van zaken leerdoelen			
Leerlingnaam:			
Vak:			
Vakdocent:			
Klas/groep:			
Datum:			
Leerdoelen	Begrippen	Beheersing	Opmerkingen
Ik kan een beschrijving geven van het klimaat in Nederland	-Klimaat	😊 😐 😞	
Ik kan het klimaat in Nederland verklaren	-Gematigd zeeklimaat	😊 😐 😞	
Ik kan de klimaatzones in Spanje beschrijven	-Mediterraan klimaat	😊 😐 😞	
Ik kan de ligging van de klimaatzones in Spanje op een kaart aanwijzen	-Steppeklimaat	😊 😐 😞	
Ik kan de ligging van de verschillende klimaatzones in Spanje verklaren	-Landklimaat	😊 😐 😞	
Ik kan van elk klimaat twee voorbeelden geven van de invloed op het dagelijks leven.	-Hooggebergteklimaat	😊 😐 😞	
		😊 😐 😞	
		😊 😐 😞	
		😊 😐 😞	
		😊 😐 😞	

Na de vragen:

WAT wil de vakgroep dat de leerlingen leren?

en

HOE wil ik dat de leerlingen leren?

Komt de vraag:

WAARMEE wil ik dat de leerlingen leren?

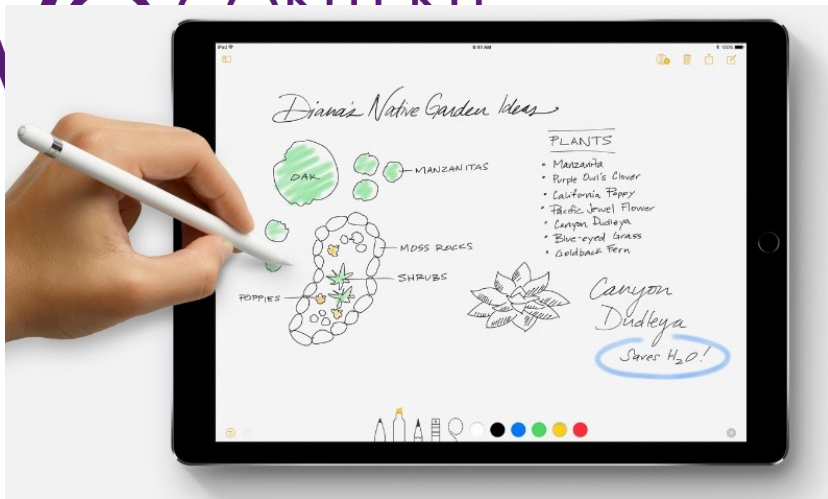


Materiaal verzamelen



VO CONTENT

OPEN LEERMATERIAAL



Overzicht arrangementen > Vogelhuisje timmeren

Eigenschappen Inhoud Presentatie Metadata Publiceren Preview | Hulp

Alles inklappen	Alles uitklappen	Kies en voeg toe
<input type="checkbox"/> WAT ga je leren / doen?	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> sectie
<input type="checkbox"/> In deze les leer je hoe je een VOGELHUISJE in elkaar[...]	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> subsectie
<input type="checkbox"/> WAARMEE ga je werken? (welke materialen heb je nodig?)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> tekst
<input type="checkbox"/> WAARMEE maak je een VOGELHUISJE? (wat heb je[...])	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/> mijn bestanden & links
<input type="checkbox"/> HOE ga je werken (stappenplan)	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> afbeelding
<input type="checkbox"/> Stap 1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> geluid
<input type="checkbox"/> Als je begint, teken dan de afmetingen af op het hout met[...]	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> video
<input type="checkbox"/> Stap 2	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> bestand
<input type="checkbox"/> 2. De twee plankjes voor de zijanten moet je mooi schuin[...]	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> link
<input type="checkbox"/> Stap 3	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> arrangement
<input type="checkbox"/> 3. Hierna plak je de plankjes aan elkaar met houtlijm en[...]	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> zoekopdracht
<input type="checkbox"/> EXTRA informatie	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> vraag
<input checked="" type="checkbox"/> Vogelhuisje timmeren voor in de tuin	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/> toets/oefening

Colofon

Importeer elementen



DuckDuckGo

Jouw Zoekmachine

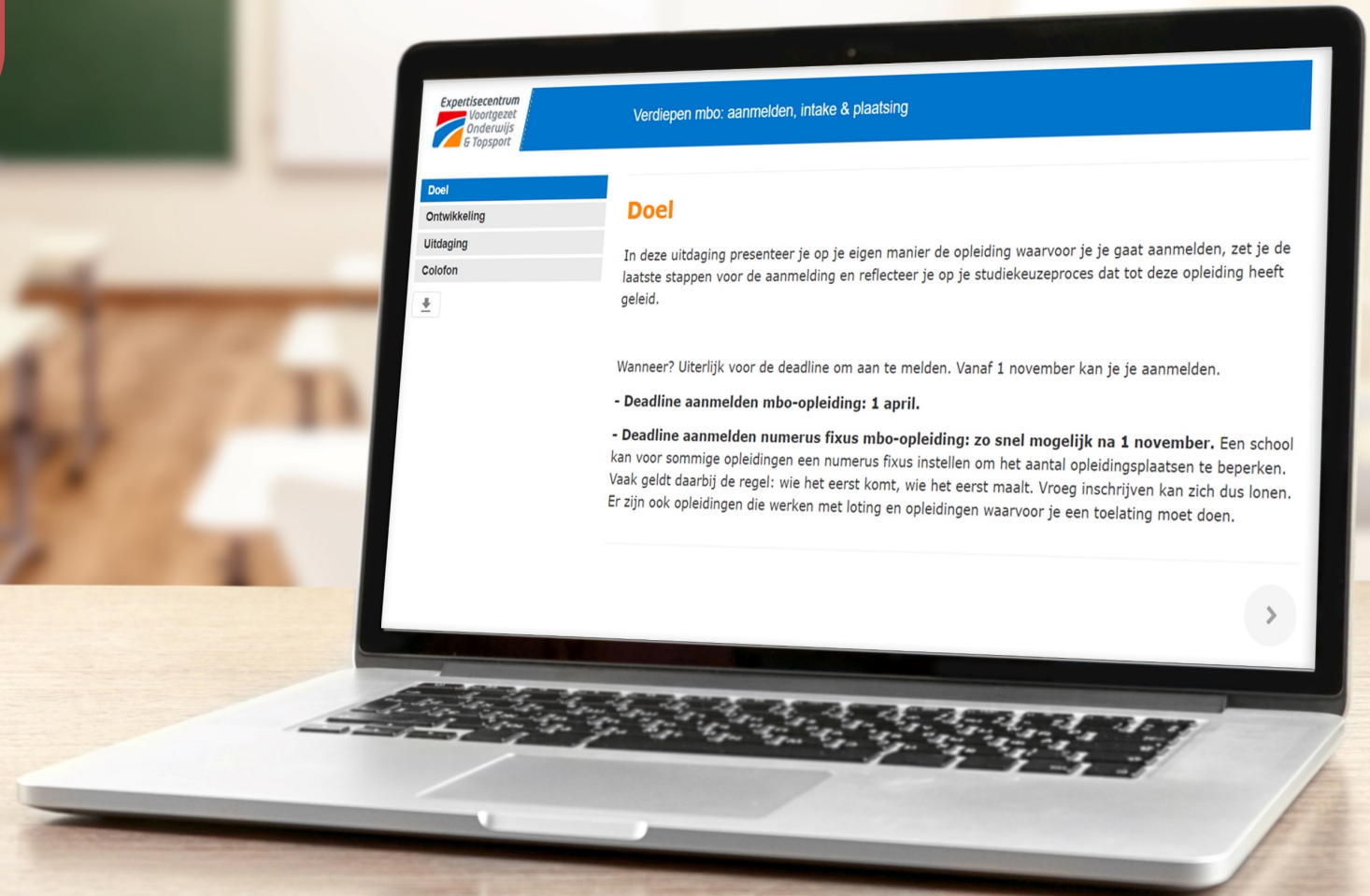
**Leermaterialen
gestructureerd aanbieden via
Wikiwijs**



Les zoals de
leerling hem ziet

STUDIOVO
Educatief Projectbureau

VOCONTENT
OPEN LEERMATERIAAL



Structuur in Wikiwijs

STUDIOVO
Educatief Projectbureau

VO CONTENT
OPEN LEERMATERIAAL

Alles inklappen Alles uitklappen

Expertisecentrum
Hooggezet
Onderwijs
& Topsport

Verdiepen mbo: aanmelden, intake & plaatsing

Alles inklappen		Preview
▼ Waar haal je je energie uit? (oriënteren)		Kies en voeg toe
Oriënteren: waar haal je energie uit?		kop 1
▼ Waar ben je goed in? (oriënteren)		kop 2
Oriënteren: waar ben je goed in?		tekst
▼ Maak je eigen portfolio (oriënteren)		afbeelding
Oriënteren: maak je eigen portfolio		geluid
▼ Plus- en minpunten beroep dat je wilt kiezen (oriënteren)		video
Oriënteren: wat zijn de plus- en minpunten van het beroep dat bij jou past?		bestand
▼ Verzamel informatie op internet (verkennen)		link
Verkennen: verzamel informatie op internet		arrangement

V

Zoeken en vinden

STUDIOVO
EDUCATIEF PROJECTBUREAU

VO CONTENT
OPEN LEERMATERIAAL

Search...



Alle materiaal

- Titel
- Omschrijving
- Trefwoorden
- Taal
- Bruikbaar als
- Eigenaar
- Eindgebruiker
- Moeilijkheidsgraad
- Copyright

Leerlijn: vul ook nog

- Leerniveau
- Vak

Thema: vul ook nog

- Vakkern
- Studieduur

Opdracht: vul ook

- Subkern
- Vakinhoud
- Leerdoelen

Eindresultaat:

Een per leerling gepersonaliseerde set leerdoelen, die door de leerling kunnen worden behaald via een passende didactiek en leermaterialen



Afronding van de workshop

